

Bijlage I: vergelijking lidstaten

Nederland heeft, in tegenstelling tot andere EU-lidstaten, een éénstatusstelsel waarbij personen die onder subsidiaire bescherming vallen, dezelfde rechten krijgen als personen die een vluchtelingenstatus krijgen. Om een beeld te krijgen over welke verschillen gemaakt kunnen worden tussen de twee statussen is in de tabel hieronder weergegeven hoe meerdere EU lidstaten dit doen. Zo is voor Zweden, Duitsland, België, Frankrijk en Oostenrijk in dit rapport gekeken naar welk onderscheid ze maken tussen de twee statussen op het gebied van: geldigheidsduur vergunning, recht op sociale bijstand, reisdocumenten en gezinshereniging.

De belangrijkste punten die uit de vergelijking volgen zijn:

- De onderzochte lidstaten verlenen in eerste instantie vergunningen met een kortere verblijfsduur aan personen met subsidiaire bescherming in vergelijking met de verblijfsduur van eerste aanvragen voor vluchtelingen.
- Alle onderzochte lidstaten geven een ander reisdocument af voor personen met subsidiaire bescherming. In sommige gevallen (Duitsland, Frankrijk) heeft dit reisdocument een kortere geldigheidsduur dan een reisdocument voor vluchtelingen. Bij subsidiaire bescherming wordt in eerste instantie vaak uitgegaan van de reisdocumenten (paspoort etc.) uit het land van herkomst mochten ze deze nog in hun bezit hebben. Als deze ontbreken wordt er een apart reisdocument afgegeven. Vluchtelingen krijgen vaak een reisdocument alleen bestemd voor vluchtelingen, soms zijn daar dan ook meer rechten aan verbonden.
- Met betrekking tot sociale bijstand, gezondheidszorg en huisvesting maken de meeste lidstaten geen onderscheid tussen de twee statussen (Zweden, Duitsland, België en Frankrijk). Oostenrijk maakt op dit gebied een klein onderscheid tussen de twee statussen. Zo worden vluchtelingen daar geassisteerd met het vinden van huisvesting, waarbij dat voor personen met subsidiaire bescherming niet gebeurt.
- Wat betreft nareis verschilt het per lidstaat of er onderscheid wordt gemaakt tussen de twee statussen. Sommige lidstaten maken niet of nauwelijks onderscheid tussen de twee statussen op het gebied van nareis (Zweden, België). Frankrijk maakt onderscheid tussen de geldigheidsduur van de vergunning van familieleden van vluchtelingen en de familieleden van subsidiair beschermden, waarbij de tweede een vergunning krijgen met een kortere geldigheidsduur. Opvallend is dat Duitsland gezinshereniging voor personen met subsidiaire bescherming toestaat, maar daarbij wel een quotum hanteert van 1.000 personen per maand. De autoriteiten selecteren in welke situaties gezinshereniging prioriteit heeft. Daarnaast zijn er in Oostenrijk wel grote verschillen tussen de twee statussen op het gebied van gezinshereniging. Subsidiaire beschermden moeten daar drie jaar wachten voordat zij een aanvraag kunnen indienen voor hun familieleden. Tevens moeten zij aan bepaalde voorwaarden voldoen namelijk; voldoende inkomen, ziektekostenverzekering en stabiele huisvesting. In bijna alle lidstaten geldt dat als de periode van drie maanden na het verstrekken van de vergunning is verstreken en men niet om overkomst heeft gevraagd van familieleden, ook voorwaarden worden gesteld aan de gezinshereniging.

Tabel 1: Onderscheid tussen vluchtelingen en subsidiair beschermden op het gebied van geldigheidsduur vergunning, recht op sociale bijstand, reisdocumenten en nareis in verschillende EU lidstaten. Bron: EUAA Laatste update: Zweden (17/11/2022) Duitsland (08/02/2023) België (19/10/2022) Frankrijk (21/02/2023) Oostenrijk (08/02/2023).

		Vluchtelingen	Subsidiair Beschermden
Geldigheidsduur vergunning	Zweden	Eerste aanvraag: tijdelijke verblijfsvergunning voor 3 jaar en verlengbare verblijfsvergunning kaart geldig voor 3 jaar Verlenging: 2 jaar	Eerste aanvraag: tijdelijke verblijfsvergunning voor 13 maanden en verlengbare verblijfsvergunning kaart geldig voor 2 jaar. Verlenging: 2 jaar (minimaal 1 jaar)

	Duitsland	Eerste aanvraag: Verblijfsvergunning voor 3 jaar Daarna: Een vestigingsvergunning (<i>Niederlassungserlaubnis</i>) kan na vijf jaar worden afgegeven als aan de vereiste voorwaarden is voldaan.	Eerste aanvraag: Verblijfsvergunning voor 1 jaar Indien verlengd: met twee jaar Na 5 jaar (inclusief de duur van de asielprocedure): Een vestigingsvergunning (<i>Niederlassungserlaubnis</i>) kan op aanvraag worden verleend als aan verdere voorwaarden is voldaan.
	België	Eerste aanvraag: 5 jaar Daarna: voor onbepaalde tijd	Eerste aanvraag: 1 jaar. Verlenging: 1 jaat en 2 jaar. Automatisch verlengd, tenzij de DVZ van mening is dat de situatie die de status motiveert, gewijzigd is.
	Frankrijk	Eerste aanvraag: 10 jaar, <i>Carte de resident</i> Verlenging: op het moment van de verlenging van de <i>Carte de resident</i> kan de vluchteling de status van permanent ingezetene worden toegekend.	Eerste aanvraag: 4 jaar. Verlenging: de vergunningen kunnen met 10 jaar worden verlengd.
	Oostenrijk	Eerste aanvraag: 3 jaar Daarna: verblijfsrecht voor onbepaalde tijd op voorwaarde dat er geen nietigheidsprocedure wordt ingesteld.	Eerste aanvraag: 1 jaar Verlenging: Telkens met 2 jaar.
Reisdocument	Zweden	Reisdocument van Genève (normaal gesproken geldig voor 5 jaar en verlengbaar; geldig voor alle landen behalve het land van herkomst van de houder)	Als personen die subsidiaire bescherming genieten hun nationale paspoort niet kunnen verkrijgen of verlengen, hebben ze het recht om een vreemdelingenpaspoort aan te vragen (geldig voor maximaal 5 jaar en verlengbaar; geldigheid kan worden beperkt tot bepaalde landen na een individuele beoordeling door het Migratiebureau). Als begunstigen geen normaal vreemdelingenpaspoort kunnen krijgen of geen tijd hebben om erop te wachten, kan hij/zij/hen een noodpaspoort voor vreemdelingen aanvragen (geldig voor maximaal 7 maanden; kan worden beperkt tot een enkele reis van en naar Zweden of een terugreis)
	Duitsland	Reisdocument voor vluchtelingen: automatisch afgegeven bij de verblijfsvergunning of op aanvraag. Geldigheidsduur: maximaal 3 jaar, of als voorlopig reisdocument maximaal 1 jaar.	Nationaal paspoort van het land van herkomst, of een vervangend document, of Een "reisdocument voor vreemdelingen" als ze niet in het bezit zijn van een paspoort of vervangend document en het niet te verwachten is dat ze er een krijgen uit hun land van herkomst. Geldigheidsduur: 1 jaar, verlengbaar (tweemaal) met 2 jaar.
	België	Vreemdelingenpaspoort; 2 jaar geldig	Reisdocument voor buitenlanders: 2 jaar geldig. Als de persoon geen paspoort heeft en er geen kan krijgen bij zijn consulaat of ambassade, kan een "vreemdelingenpaspoort" verstrekt worden.
	Frankrijk	Biometrisch reisdocument; 5 jaar geldig.	Reisdocument: 1 jaar voor begunstigen van subsidiaire bescherming.
	Oostenrijk	Reisdocument van Genève: maximaal 5 jaar, tenzij er dwingende redenen zijn in verband met de nationale veiligheid en de	Vreemdelingenpaspoort: tot 5 jaar, afhankelijk van de aanvraag van de begunstigde, en altijd op voorwaarde dat hij/zij/hen niet in staat blijkt te

		openbare orde tegen de afgifte van een document.	zijn om een reisdocument uit zijn/haar/hen land van herkomst te krijgen.
Sociale bijstand	Zweden	Onder dezelfde voorwaarden en hetzelfde niveau van uitkeringen als voor Zweedse burgers..	Onder dezelfde voorwaarden en hetzelfde niveau van uitkeringen als voor Zweedse burgers..
	Duitsland	Gezondheid: hetzelfde niveau als voor onderdanen. Huisvesting: Als ze zich geen appartement kunnen veroorloven, wordt de huur tot een adequaat niveau gedekt door de plaatselijke sociale dienst of arbeidsbureaus. Woonplaats: sinds augustus 2016 zijn zij verplicht om zich te vestigen in de federale staat, en soms in een bepaalde gemeente daarbinnen, waar hun asielaanvraag is behandeld. Hetzelfde geldt voor degenen die nog in de opvang zijn.	Gezondheid: hetzelfde niveau als voor onderdanen. Huisvesting: Zelfde voorwaarden als voor vluchtelingen.
	België	Gezondheid: begunstigden van internationale bescherming kunnen een ziektekostenverzekering afsluiten zodra hun status is bevestigd. Huisvesting: vreemdelingen aan wie internationale bescherming of een andere vorm van legaal verblijf is verleend, mogen twee maanden in de opvangvoorziening verblijven. De opvang kan worden verlengd in gevallen waarin de begunstigde kan bewijzen dat hij effectief heeft geprobeerd huisvesting te vinden, maar wordt geconfronteerd met uitdagingen die hij niet kan beheersen (bijvoorbeeld ziekte, kwetsbaarheid of het hebben van een zeer groot gezin). Na deze "overgangperiode" heeft de vluchteling recht op sociale bijstand.	Dezelfde voorwaarden gelden als voor vluchtelingen.
	Frankrijk	Gezondheid: Dezelfde rechten als voor Franse burgers. Huisvesting: Opvangcentra, begunstigden van Internationale bescherming mogen 3 maanden in de opvangcentra blijven (onder voorwaarde te verlengen). Begunstigden worden daarna ondersteund bij het vinden van accommodatie. Ze kunnen ook worden doorgesluisd naar tijdelijke opvangcentra. Ze mogen daar dan 9 maanden blijven. Dit verblijf kan verlengd worden voor een periode van 3 maanden.	Dezelfde voorwaarden gelden als voor vluchtelingen.
	Oostenrijk	Op behoeften gebaseerd minimumuitkeringssysteem, Maandelijke basiszorg en uitkering verschilt per	Op behoeften gebaseerd minimumuitkeringssysteem,

		<p>deelstaat. (ook van toepassing op onderdanen). In sommige federale provincies zijn echter aanvullende eisen ingevoerd voor personen die internationale bescherming genieten.</p> <p>Gezondheid: recht op basiszorg gedurende 4 maanden na erkenning:</p> <p>Huisvesting: Vluchtelingen kunnen ook een sociale huurwoning aanvragen wanneer ze dakloos dreigen te worden, maar de wachtlijsten zijn lang.</p>	<p>Basiszorg: maandelijkse basiszorg verschilt per deelstaat. In sommige federale staten hebben begunstigen er toegang toe, in andere niet, maar in plaats daarvan hebben ze toegang tot voorzieningen voor basiszorg (of welzijns ondersteuning) De belangrijkste voorwaarde voor het stelsel van minimumuitkeringen is de behoefte aan bijstand (ook van toepassing op onderdanen), maar in sommige federale provincies zijn de afgelopen 2 jaar aanvullende eisen ingevoerd voor personen die internationale bescherming genieten.</p> <p>Gezondheid: recht op basiszorg zonder tijdslimiet (de enige voorwaarde is noodzaak).</p> <p>Huisvesting: Begunstigen van subsidiaire bescherming hebben recht op toegang tot huisvesting, net als andere legale onderdanen van derde landen die in Oostenrijk verblijven. Er zijn geen specifieke regelingen of programma's om de toegang ertoe te ondersteunen.</p>
Nareis	Zweden	<p>Er is een respijtperiode voor personen met een vluchtelingenstatus van drie maanden voordat de huisvestings- en onderhoudsvereisten worden toegepast. In de praktijk betekent dit dat om vrijgesteld te worden van het materiële vereiste, een aanvraag voor gezinshereniging moet worden ingediend binnen drie maanden na de datum waarop de referent een verblijfsvergunning heeft gekregen. Deze respijtperiode kan niet worden verlengd.</p> <p>Daarna gelden de volgende vereisten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • voldoende financiële middelen om zichzelf en hun gezinsleden te onderhouden (tenzij de gezinshereniger een minderjarig is) • passende huisvesting die geschikt is voor de gezinsleden. <p>Voor gezinshereniging gelden geen zorg-, taal- en inburgeringseisen.</p>	<p>Vanaf 20 juli 2021 hebben personen met subsidiaire bescherming ook het recht om gezinshereniging aan te vragen.</p> <p>Voor de begunstigen van subsidiaire bescherming die eerder waren uitgesloten van gezinshereniging op grond van de Tijdelijke wet, werd drie maanden de tijd gegeven om gezinshereniging aan te vragen zonder te hoeven voldoen aan inkomens- en huisvestingseisen.</p>
	Duitsland	<p>Personen aan wie het recht op asiel of de vluchtelingenstatus is verleend, hebben recht op bevoorrechte gezinshereniging. De passende aanvraag hiervoor moet binnen drie maanden na de toekenning van het recht op bescherming worden ingediend. Na het verstrijken van de drie maanden kunnen er voorwaarden gelden.</p>	<p>Sinds augustus 2018 is gezinshereniging van naaste familieleden om zich bij subsidiaire beschermingsgerechtigden te voegen weer mogelijk in Duitsland, maar wel voor een beperkte groep van 1.000 personen per maand. De nieuwe bepaling houdt geen wettelijk recht op gezinshereniging in. De bevoegde autoriteiten beslissen wie een verblijfsvergunning krijgt op humanitaire gronden. De gehanteerde criteria zijn: de duur van de scheiding, de leeftijd van de</p>

			<p>kinderen, eventuele ernstige ziekten en de specifieke bedreiging in het land van herkomst. Echtgenoten, minderjarigen en ouders van minderjarigen kunnen in principe gezinshereniging aanvragen, maar broers en zussen hebben niet hetzelfde recht. Gezinshereniging is ook uitgesloten in geval van een huwelijk tijdens de vlucht.</p>
	België	<p>Gezinsleden van personen die internationale bescherming genieten en gezinshereniging aanvragen, hoeven de retributie (vergoeding) niet te betalen en zijn uitgesloten van de inburgeringseisen (voor en na toelating).</p> <p>Als de aanvraag voor gezinshereniging niet binnen het termijn van één jaar wordt ingediend, of indien de familieband of relatie niet bestond in het land van herkomst, moeten de algemene voorwaarden voor gezinshereniging worden gerespecteerd. (onder andere huisvesting en zorgverzekering)</p>	Dezelfde voorwaarden gelden als voor vluchtelingen.
	Frankrijk	<p>Binnen het kader van gezinshereniging van vluchtelingen worden geen vereisten van tijd, middelen, huisvesting of gezondheidszorg gesteld.</p>	<p>Voor gezinsleden van personen die subsidiaire bescherming genieten, geldt dezelfde procedure als voor gezinsleden van personen die internationale bescherming genieten. Wel krijgt een gezinslid van een subsidiaire beschermingsgerechtigde een verblijfsvergunning voor maximaal vier jaar, en na vier jaar legaal verblijf kan het gezinslid een verblijfsvergunning voor tien jaar krijgen.</p>
	Oostenrijk	<p>Gezinsleden van vluchtelingen kunnen direct na de statuserkenning van de referent een inreisvisum aanvragen.</p> <p>Indien de aanvraag binnen 3 maanden bij een Oostenrijkse vertegenwoordiging wordt ingediend, worden geen verdere eisen gesteld.</p> <p>Aan bijzondere eisen moet worden voldaan als de aanvraag wordt ingediend nadat de termijn van 3 maanden is verstreken:</p> <p>(a) voldoende financiële middelen/ (b) ziektekostenverzekering. (c) stabiele accommodatie.</p> <p>Voor gezinshereniging is geen talenkennis vereist.</p>	<p>Gezinsleden van personen aan wie subsidiaire bescherming is verleend, hebben pas drie jaar na toekenning van de status toegang tot gezinshereniging.</p> <p>Gezinsleden van personen die subsidiaire bescherming genieten, kunnen pas een inreisvisum aanvragen na 3 jaar vanaf het moment van de statuserkenning.</p> <p>Aan de volgende voorwaarden moet worden voldaan: (a) voldoende inkomen: b) ziektekostenverzekering: (c) stabiele huisvesting</p> <p>Gezinsleden van een vreemdeling aan wie de subsidiaire beschermingsstatus is verleend, moeten ongeacht het tijdstip van aanvraag aan de vereisten voldoen.</p>

Eerste inbreng uitvoeringsconsequenties herzien 1 statusstelsel

JenV/DGM heeft opdracht gegeven om in een quick scan te komen tot een (eerste) inschatting van de mogelijke uitvoeringsconsequenties en –kosten van de eventuele opheffing van het 1 status stelsel. Met deze uitvoeringstoets is de IND al begonnen. Het navolgende komt daarvoor niet in de plaats en wordt gezegd onder expliciet voorbehoud van die toets.

1. De IND is geen principieel tegenstander van het herzien en zo nodig afschaffen van het 1 statusstelsel
2. Ook de IND vindt het passend dat zoveel als mogelijk conform de Europese regels en afspraken wordt gewerkt en dat waar we afwijken we toch nog eens kijken of dat zo moet blijven.
3. Met het 1-status stelsel wijken we af van de Europese regels en van de meeste (weet even niet zeker of wij inderdaad helemaal uniek op dit punt zijn) van de ons omringende landen.
4. Het herzien van dat 1 status stelsel is overigens geen beslissing die lichtzinnig genomen moet worden. De invoering ervan vormt de kern van de Vw2000 en de uitwerking van die keuze voor 1 status komt in de hele wet terug, in tal van aanpalende wetsartikelen. Indien dat niet goed genoeg gebeurt, ontstaat aanvullende complexiteit in de regelgeving.
5. Het is voorzienbaar dat het afschaffen van het 1 statusstelsel voor meer werk bij (een deel van) de IND gaat zorgen. Dat is overigens nog erg afhankelijk van allerlei keuzes die daarin nog gemaakt kunnen worden. De belangrijkste bron van extra werk zal de behoefte zijn van vreemdelingen om voor een hogere status te gaan procederen. Dat eindeloos doorprocederen was een belangrijke reden voor de wijziging van de Vw naar de Vw2000.
6. Het is te kort door de bocht om te denken dat die ervaringen uit het verleden zonder meer doorgetrokken kunnen worden naar het heden toe. Via zowel de kwalificatie als ook de procedure richtlijn is meer dan voorheen gekanaliseerd hoe je tot een beoordeling van een asielstatus komt. Die grenzen tussen een individuele vluchtelingenstatus en de meer categorale tijdelijke beschermingsstatus was voor deze richtlijnen veel diffuser en dus aanvechtbaarder in de rechtspraktijk.
7. Voorstelbaar is wel dat als het statusverschil relevant wordt, in de zin dat er minder sterke rechten aan de ene versus de andere status zijn verbonden, de mogelijkheden voor de IND om met een minder uitgebreide procedure te beslissen in zaken die op grond van categoriaal beleid kansrijk zijn, gaan afnemen. Een project als BAA zou onder omstandigheden dan in de toekomst wellicht minder goed mogelijk zijn (denk aan inkorten van procedurestappen of minder intensief horen op het individuele relaas e.d.)
8. Of het ook tot meer procedures bij de rechtbank zal leiden, is nog steeds afhankelijk van de keuzes bij de uiteindelijke uitwerking maar is in hoge mate voorstelbaar (gaat er iets veranderen aan het stelsel van rechtsbijstand, hoe groot is het verschil in rechten, etc.)
9. Als bij de inrichting van een nieuw 2 statusstelsel ervoor gekozen wordt om de Europese ruimte te gebruiken om dan ook te differentiëren bij het recht op nareis, concreet dus een minder ruim recht toe te kennen bij de lagere asielstatus dan verhoog je de kans op procedures (daar hebben ze immers een belang bij). Tegelijkertijd verlaag je het aantal nareisprocedures. Hoe de uiteindelijke balans voor de IND eruit komt te zien, kan ik nu niet goed inschatten. Kan aan beide kant om substantiële aantallen gaan.
10. De beslissing om het 1 statusstelsel op te geven, zal denk ik eerder genomen worden op basis van de al dan niet redelijkerwijs te verwachten effecten op de asielstroom naar Nederland dan vanuit een uitvoeringsperspectief. Er is geen dwingende noodzaak gelegen in de werkprocessen bij de IND om tot een wijziging te komen. Als tot zo'n wijziging wordt besloten dan zal dat verschillende consequenties hebben voor de uitvoeringspraktijk. Het gaat tot extra inspanningen leiden en het zal wellicht op onderdelen ook minder werk opleveren.
11. Onder voorbehoud van de uitkomsten van de gevraagde quick scan, zien wij op dit moment geen consequenties die zo onuitvoerbaar of anderszins ongewenst zijn dat op voorhand dit idee van tafel af zou moeten.
12. Belangrijk is wel dat als je al wil overwegen om het 1 status stelsel af te schaffen, je heel goed moet letten op de samenloop met de veranderingen op grond van het migratie-pact dat binnenkort wel of niet tot een afronding gaat komen. Je kent onze zorgen over dat pact. De stapeling van veel meer werk op grond van het migratie-pact en eventueel (veel) extra werk op grond van zo'n voorgestelde wijziging van de vreemdelingwet, kan zeker als die twee bewegingen gaan samenlopen meer zijn dan wij in de dan beschikbare tijdsperiode kunnen absorberen.